

**ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ЕКОНОМІСТІВ**

Васаженко Н. О.

Анотація. Васаженко Н. О. Використання інтернет-технологій в процесі формування професійної компетентності майбутніх фахівців-економістів. Стаття присвячена актуальній проблемі формування професійної компетентності фахівців-економістів під час виробничої практики. Визначено дві основні форми організації виробничої практики: пов'язана з процесом виробництва матеріальних цінностей та квазіпрофесійна, яка реалізується засобами моделювання виробничої діяльності. Використання тренінгових технологій на базі віртуального підприємства забезпечує гнучкість навчального процесу та формування професійної компетентності фахівців-економістів.

Ключові слова: практична підготовка, професійна компетентність, фахівці-економісти, інформаційні технології.

Summary. Vasazhenko N. Using Internet technology in the formation of professional competence of professional economists. The article is devoted to the problem of formation of professional competence of economists during practice. The impact of new kinds of competition, usage of new knowledge, their rapid growth leads to revision of functional responsibilities of employees, reducing the number of jobs, improvement of the quality of work performed, as specialists get more power, the limits of official hierarchy are levelled, modern forms of labour organization are widely used: distance work and part-time work.

Two main forms of organization of industrial practice are defined. One of them is realized in the process of production of material values, Another – quasi-professional – is implemented by means of modeling of the conditions of real production activity. Usage of training technologies based on virtual enterprise provides the flexibility of the educational process and the formation of professional competence of future economists.

Keywords: practical training, professional competence, experts-economists, information technologies(IT).

Постановка проблеми. Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020» передбачено створення сприятливого середовища для ведення бізнесу, розвитку малого і середнього підприємництва, залучення інвестицій, спрощення міжнародної торгівлі та підвищення ефективності ринку праці. Розширення мережі малих і середніх виробничих підприємств дозволить забезпечити економічну стабільність країни, за рахунок створення значної кількості робочих

місць. Але створення конкурентоздатних на міжнародному ринку праці підприємств потребує принципово нової системи вищої освіти та підготовки фахівців, які будуть мати достатньо високий науково-технічний потенціал, володіти сучасними інноваційними технологіями, мати активну життєву позицію та бажання працювати в нових економічних умовах.

Інформаційні технології з технологічного чинника розвитку сучасного суспільства перетворюються на елемент його функціонування, впливаючи не лише на технологічний, але й на соціальний прогрес та конкурентоспроможність країни у світі. Відомий соціолог М. Кастельс вказує на те, що глобальна інформаційна економіка є новою реальністю, яка здатна функціонувати як цілісна система в режимі реального часу в масштабі всієї планети, а мережеві інформаційні ресурси постають одночасно як засіб та результат глобалізації суспільства [2].

Аналіз останніх досліджень. Провідна роль у підготовці компетентних фахівців-економістів надається інформаційним технологіям та методам активного навчання. Завдяки їх застосуванню стає можливим активізувати самостійну роботу студентів, залучити їх до роботи з великими обсягами інформації, пов'язати прогресивні теоретичні розробки з практикою, розвивати уміння, навички та компетенції самостійно приймати рішення та нести відповідальність за їх виконання.

Проблеми інформаційного суспільства, впровадження новітніх інформаційних технологій, їхнього впливу на особистість, на розвиток інтеграційних тенденцій у міжнародному освітньому просторі стали предметом досліджень вітчизняних та закордонних дослідників Б. Гершунського, П. Дракера, С. Дорогунцова, В. Іноземцева, М. Карпенка, М. Кастельса, В. Нечитайла, С. Ніколаєнка, Г. Перлмуттера, А. Сбруєвої, Е. Тоффлера та ін. Відомий дослідник А. Хуторський визначив інформаційну компетентність як одну з ключових і вважає, що до її складу входить володіння сучасними інформаційними технологіями та засобами інформації з пошуку, аналізу та відбору необхідної інформації, її перетворення, збереження та передача під час

навчання, професійної діяльності та в навколишньому світі [7].

Мета статті – проаналізувати практичні аспекти формування інформаційної компетентності студентів економічних спеціальностей у фаховій підготовці.

Виклад основного матеріалу. Вплив нових видів конкуренції, використання нових знань, їх швидкий приріст спонукає до перегляду функціональних обов'язків працівників, зменшення кількості робочих місць, підвищення якості роботи, що виконується, адже, фахівці одержують більше повноважень, нівелюються межі службової ієрархії, запроваджуються мережеві форми робіт та набувають використання їх сучасні форми: праця на відстані та часткова зайнятість [8]. Як результат, швидко росте число фахівців, що виробляють та опрацьовують знання.

Відповідно, реформування та модернізація фахової підготовки студентів економічних спеціальностей полягає у вільному доступі студентів і викладачів до навчально-методичних комплексів навчальних дисциплін; запровадженні в навчальний процес інформаційних, комунікаційних та мультимедійних технологій; можливості в режимі он-лайн отримувати групові та індивідуальні консультації кращих викладачів університету. Тому однією з особливостей розвитку системи вищої освіти в інформаційному суспільстві є формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців-економістів у процесі професійної підготовки завдяки досконалому володінню інформаційно-комунікаційними технологіями.

За даними опитувань роботодавців, найбільш важливими якостями претендента на посаду є: практично-професійні навички роботи з виробничою технологічною документацією та клієнтами й уміння самостійно вирішувати проблемні ситуації. А першочерговими проблемами, на думку понад 75% роботодавців, залишаються відсутність практичних знань та уявлень про роботу в компанії, брак професійних компетенцій, відсутність належних соціальних навичок: вміння переконувати, знаходити підхід до людей, лідирувати, міжособистісного спілкування, ведення переговорних процесів,

робота в команді, особистісний розвиток, ерудованість, креативність, комунікабельність тощо. Отже, збільшення практичної складової в освітньому процесі та вдосконалення матеріально-технічної бази вищих навчальних закладів дозволить готувати компетентних фахівців-економістів.

Навчання у вищому навчальному закладі можна поділити на два етапи: отримання фундаментальної теоретичної підготовки та набуття спеціальних навичок і компетенцій для застосування в конкретній професійній діяльності. Відповідно до «Державного стандарту вищої освіти» обов'язковим елементом освітньо-професійної підготовки студентів навчальних закладів усіх рівнів акредитації є практична підготовка. Зміст практики визначається вимогами, що висуваються «Варіативною компонентою освітньо-кваліфікаційної характеристики». Вона повинна відповідати освітньо-професійній програмі підготовки фахівця, а також враховувати специфіку галузей економіки, в яких працюватиме випускник після закінчення навчання, особливості підприємств, що є базами практики.

У відповідності до затвердженого МОН України «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» практика залежно від конкретної спеціальності чи спеціалізації студентів може бути навчальною, експлуатаційною, конструкторською, педагогічною, економічною, науково-дослідною та [6]. Студент-практикант під час проходження виробничої практики проводить комплексне обстеження об'єкта дослідження за всіма напрямками його діяльності, розглядає питання менеджменту та перспективи вирішення існуючих управлінських проблем. Метою практики є збір, обробка, систематизація та аналіз управлінських рішень, розвиток навичок та вмінь інформаційно-аналітичної, проектно-дослідницької, інноваційної та консалтингової діяльності для вирішення прикладних проблем на підприємницьких організаціях, удосконалення систем управління діяльністю у сучасних умовах господарювання [5]. Обов'язковою вимогою до визначення баз практики є їх відповідність сучасним вимогам до ведення фінансово-економічної діяльності, запровадження систем якості, управління охороною

праці тощо. Але доступ сторонніх осіб до таких підприємств часто обмежений, тому студенти проходять практику на підприємствах, які сповідують адміністративно-командні принципи господарювання, будуються на традиційних формах і методах організації виробництва, а персонал не відповідає вимогам до сучасних компетентних працівників.

Отже, з урахуванням цих обмежень, можна виділити дві основні форми організації виробничої практики [3]. Одна форма реалізується як складова господарської діяльності і, в основному, пов'язана з виробництвом матеріальних цінностей, інша – квазіпрофесійна – може бути створена засобами моделювання з тією або іншою мірою подібності до умов реальної виробничої діяльності (віртуальне підприємство).

Віртуальне підприємство – об'єкт навчального тренінгу – функціонує в режимі реального часу, тобто інформаційна база тренінгу є актуальною, постійно доповнюється та розширюється в часі. Розвиток інформаційної бази діяльності віртуального підприємства забезпечується зусиллями адміністратора бази даних, викладачів – керівників тренінгу, а також самих студентів, які розробляють плани діяльності підприємства, готують відповідне інформаційне забезпечення окремих бізнес-операцій та процесів.

Побудова відносин на віртуальному підприємстві базується на ідеях, компетентності та партнерстві студентів, які виступають у ролі співробітників певної бізнес-структури. Віртуальний характер роботи полягає в командній співпраці і внутрішній мотивації, що потребує постійної взаємодії між умовними працівниками та підрозділами для виконання відповідних завдань у межах віртуального підприємства [4].

Віртуальне підприємство реалізується як набір програмних модулів, що забезпечує можливість підготовки та проведення навчального процесу і реалізації функціональних обов'язків будь-якої категорії користувачів за програмою тренінгу. Навчально-виробничий тренінг є перспективною освітянською технологією, яка призначена для оволодіння слухачами сучасних методів та прийомів прийняття управлінських рішень з питань загального та

функціонального менеджменту, бізнес-планування, економіки, фінансів, бухгалтерського та податкового обліку, маркетингових досліджень, управління персоналом, опанування навичок проведення господарсько-фінансових операцій та виконання службових обов'язків на окремих робочих місцях підприємства.

Основними суб'єктами тренінгу при підготовці й реалізації навчального процесу є викладачі економічних дисциплін і студенти різних форм навчання. Адміністрування віртуального підприємства здійснює базовий навчальний заклад, реалізуючи свою методику навчання [1]. Основною метою використання тренінгових технологій в навчальному процесі є формування необхідних професійних знань, умінь, навичок та розвиток особистісних якостей, які необхідні для ефективного формування професійної компетентності майбутніх фахівців-економістів та високого рівня їх конкурентоспроможності на міжнародному ринку праці.

Тренінг організовується на первинних посадах фінансово-економічного апарату віртуального підприємства, що відповідає освітньо-кваліфікаційному рівню вищої освіти «бакалавр» і дозволяє забезпечити закріплення знань і набуття навичок, достатніх для виконання завдань та обов'язків відповідного рівня професійної діяльності. Навчальний тренінг повинен носити не локалізований характер розв'язання ізольованих навчальних завдань для певних професій, а комплексний характер, коли студент в процесі тренінгу послідовно відпрацьовує повний комплекс завдань в усіх фінансово-економічних підрозділах підприємства, з урахуванням існуючих інформаційних взаємозв'язків між ними, компетенцій та відповідальності кожної посадової особи. При цьому в процесі навчального тренінгу потрібно передбачити набуття навичок розв'язання не тільки традиційних завдань, що зазвичай виконуються фахівцями первинних посад фінансово-економічних підрозділів підприємства, а й інноваційних завдань, що пов'язані з розробкою і впровадженням принципово нових проектів, спрямованих на удосконалення

діяльності підприємства з врахуванням існуючого стану його зовнішнього та внутрішнього середовища.

Ефективність створення та використання у підготовці фахівців-економістів віртуальних підприємств знайшла практичне підтвердження у Національному університеті водного господарства та природокористування (м. Рівне), Київському національному торговельно-економічному університеті, Національному університеті кораблебудування (м. Миколаїв), Українській академії банківської справи НБУ тощо [1, 4]. Адже, проведення практичних занять, науково-дослідної роботи та навчально-виробничої практики студентів забезпечує багатогранний вплив на розвиток творчих та професійних здібностей особистості, індивідуальні можливості, формування досвіду та мобільності у здійсненні різних завдань. Віртуальне підприємство дозволяє проводити тренінг аналітичних та організаторських здібностей студентів. Раннє залучення студентів до практичної участі у веденні бізнесу зменшує розрив між теорією та практикою економічної діяльності.

Віртуальне підприємство передбачає знання всіх функцій підприємства: операційної, маркетингової діяльності, фінансів, управління людськими ресурсами, а також системного підходу до аналізу та підвищення ефективності функціонування його підрозділів. Студенти, працюючи у кожному із підрозділів віртуального підприємства, використовують інформаційні технології для систематизації і оцінювання інформації; отримують можливість оволодіти сучасними програмними продуктами Project Expert, Microsoft Project 2010, prima Vera Project Planner, 1-C Бухгалтерія; набувають навички аргументування, прийняття рішень, розв'язання проблем, а також уміння знаходити підхід до людей, налагоджувати ефективну комунікацію, лідирувати, міжособистісного спілкування, ведення переговорних процесів, здібності до співпраці та роботи у команді, особистісний розвиток, ерудованість, креативність тощо [4].

Таким чином, під час проходження практики на віртуальному підприємстві студенти на першому етапі повинні ознайомитися з його

діяльністю, розробити організаційну структуру, положення про підрозділи, посадові інструкції; сформувані штатний розпис; на другому етапі – проаналізувати роботу кожного фінансово-економічного підрозділу, зокрема: бухгалтерії, планово-економічного відділу, відділів маркетингу, збуту, постачання та логістики, виробництва, зовнішньоекономічної діяльності та інших. На третьому – основному – виробничому етапі студенти працюють на віртуальних робочих місцях в основних структурних підрозділах. Віртуальне робоче місце складається з двох основних компонентів: робочого місця працівника і корпоративної комп'ютерної мережі віртуального підприємства. На четвертому етапі студенти пропонують і впроваджують заходи з покращення ефективності роботи підприємства. У звіті з практики обов'язковим є підрозділ про розроблені та впроваджені інновації. На підсумковій конференції з практики обговорюються кращі пропозиції студентів.

Отже, побудова виробничих відносин на віртуальному підприємстві базується на ідеях, креативності, компетентності та партнерстві практикантів-співробітників. Від компетентного працівника вимагається не стільки вчасне виконання роботи і навіть не поліпшення якості продукту, а вміння зробити вибір стосовно того, яку продукцію випускати, випуск якої скоротити, а від якої відмовитися взагалі; у кого і по якій ціні купляти сировину та замовляти послуги тощо, тобто приймати успішні маркетингові рішення. А сам віртуальний характер роботи полягає у внутрішній мотивації та командній співпраці, що потребує постійної взаємодії між умовними працівниками та основними підрозділами для виконання відповідних завдань в межах віртуальної організації. Фінансово-економічні процеси, як основу технологій створення продуктів чи послуг, потрібно довести до замкнутого циклу, що включає динамічне моделювання і постійне вдосконалення в режимі реального часу.

Успіх віртуального відділу (служби) визначається швидкістю прийняття креативних рішень в залежності від завдань, які виконуються у певний момент;

вирішенні будь-якої поставленої проблеми; створенні атмосфери довіри та ефективності використання інформації для активного пошуку шляхів розв'язання реальної ситуації. Між студентами-співробітниками потрібно розподілити ролі для підвищення ефективності їх діяльності і вирішення як виробничих завдань, так і соціальних питань: одні повинні відповідати за вирішення завдань, пов'язаних з виробництвом та збутом, а інші – за надання соціально-емоційної підтримки [4].

Висновки. Використання в процесі підготовки фахівців-економістів у вищих навчальних закладах віртуальних підприємств, на яких проводяться практичні заняття, тренінги, курсове та дипломне проектування, також виробнича практика, науково-дослідна та самостійна робота студентів, дозволяє сформувати у них професійну компетентність, вдосконалити професійну орієнтацію студентів-менеджерів; забезпечити особистісно орієнтований підхід до кожного студента під час навчання та проходження практики, покращити навчально-матеріальну базу та науково-методичне забезпечення навчального процесу, залучити більшість студентів до науково-дослідної роботи, створювати індивідуальні програми підготовки студентів тощо. Проведення тренінгів на базі віртуального підприємства дозволяє моделювати зміни станів внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства, які максимально наближені до реалій господарювання. Це, в свою чергу, дозволяє презентувати студенту підприємство як єдину організаційно-економічну систему у складі економічної системи держави та світової економіки й забезпечує формування професійної компетенції студентів-економістів.

Список використаних джерел

1. Голіков В. І. Організаційно-методичні основи створення навчально-тренувальних фірм у вищих навчальних закладах України / В. І. Голіков, І. В. Голіков, М. В. Фатєєв // Електронне видання «Вісник НУК». – Миколаїв : НУК. – 2010. – № 2. – С. 167–175. Режим доступу : <http://ev.nuos.edu.ua/content/10gvinzu>

2. Кастельс М. Информационная эпоха : экономика, общество и культура / М. Кастельс; пер. с англ. под науч. ред. О. И. Шкаратана. – М. : ГУВШЭ, 2000. – 608 с.

3. Кобилянський О. В. Теоретико-методичні основи навчання безпеки життєдіяльності студентів економічних спеціальностей у вищих навчальних закладах : монографія / О. В. Кобилянський. – Вінниця : ВНТУ, 2012. – 590 с.

4. Кожушко Л. Інноваційні технології в практичній підготовці менеджерів / Л. Кожушко, Т. Кузнєцова // Нова педагогічна думка. – 2013. – № 1.1. – С. 125. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/jpdf/Npd_2013_1_32.pdf

5. Николаева Т. А. Проектирование и реализация системы подготовки будущих инженеров к обеспечению безопасности жизнедеятельности : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 / Т. А. Николаева. – Брянск, 2004. – 693 с.

6. Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, наказ МОН України № 93 від 08 квітня 1993 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93>

7. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А. В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58–64.

8. Чернов А. А. Становление глобального информационного общества : проблемы и перспективы [Електронний ресурс] / А. А. Чернов. – М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2003. – 232 с. – Режим доступу : http://ihtik.lib.ru/sociology_6janv2005/sociology_6janv2005_272.rar